

Yttrande
2020-11-13

Dnr U2020/04134/GV

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Svenska Friidrottsförbundets (SFIF) yttrande avseende promemorian– *Idrottsutbildningar i gymnasie- och gymnasiesärskolan (U2020/04134/GV)*.

Sammanfattning

Svenska Friidrottsförbundet (SFIF) tillstyrker utredningens samtliga förslag under förutsättning att utredningens förslag kompletteras med följande förtydliganden och önskemål om tillägg.

- SFIF anser att utredningen behöver tydliggöra om de framtida gymnasie- och gymnasiesärskolorna med specialidrott ska ta ett helhetsansvar för eleverna. SFIF anser att ett helhetsansvar bättre säkerställer elevens möjligheter att kombinera elitidrott och studier under gymnasiet och **förordar därför att helhetsansvaret ska ligga på gymnasie- och gymnasiesärskolorna med specialidrott.**
- SFIF anser att det är positivt att utforma ett lokalt alternativ men anser att utredningens förslag inte är passande ur ett idrottsligt perspektiv där prestationsidrott är i fokus utan ser att **utformningen av ett nytt nationellt ämne med tydligare inslag av tävlingsidrott är ett alternativ att föredra.** För att utredningens förslag ska bli bra anser SFIF att **hänsyn måste tas till de lokala möjligheterna** att bedriva den här typen av lokalt alternativ för både individuella idrotter och lagidrotter. För att till fullo kunna tillstryka utredningens förslag anser SFIF att det är nödvändigt att tydliggöra hur det lokala alternativet ska utformas.
- SFIF anser att utredningen **saknar en konsekvensanalys avseende hur den föreslagna neddragningen av antalet platser kan komma att påverka urvalet** till utbildningen specialidrott. Det finns en överhängande risk att en neddragning av antalet platser innebär en snävare selektering där tidigt utvecklande individer som resultatmässigt presterar bäst redan i ungdomsåren premieras. Omfattande forskning visar att selektering med grund i fysisk mognad inte i sig är en förutsägande faktor för framtida potential. SFIF anser därför att det är av yttersta vikt att formuleringen avseende **urvalskriterierna i kap 5 §26 i Gymnasieförordningen ändras till att omfatta utvecklingspotential och ambition** samt att utredningen säkerställer att grunden för urval sker i enlighet med syfte och ändamål för idrottsgymnasierna.

SFIF vill därför framhålla vikten av att utredningen:

1. Ser över och tydliggör ett lokalt alternativ för de som inte kommer att antas till den nya utbildningen eller väljer att stanna kvar på hemorten, och när detta är gjort

2. Bilägger en välarbetad konsekvensanalys i syfte att säkerställa att ett nytt gymnasiesystem inte bidrar till ökad tidig selektering.

4.1 Gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott ersätter riksidrottsgymnasium och nationellt godkänd idrottsutbildning

SFIF tillstyrker att gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott ersätter riksidrottsgymnasium och nationellt godkänd idrottsutbildning. SFIF ser att ändringen ger en bättre kontroll över systemet och skapar förutsättningar för en större jämlikhet.

Benämningen på de framtida idrottsgymnasierna anser SFIF inte ska ändras då "Riksidrottsgymnasium" som begrepp är väl inarbetat har en tydligare koppling till den verksamhet det nya idrottsgymnasiesystemet är tänkt att omfatta. Om inte "Riksidrottsgymnasium" som begrepp kan vara kvar ställer sig SFIF bakom Riksidrottsförbundets (RF) förslag på namn – Riksgymnasium med specialidrott (RG friidrott).

4.2 Det ska finnas nationella krav för att få vara en gymnasie- eller gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott

SFIF tillstyrker de fyra punkter för godkännande av gymnasie- eller gymnasiesärskola med specialidrott som framgår av utredningens förslag. SFIF anser att definition och tolkning av innebörden av "ett nationellt intresse" bör utformas i samråd mellan RF och Specialidrottsförbunden (SF).

SFIF anser att det är viktigt att de framtida idrottsgymnasierna inte utformas och fungerar som egna öar utan verkar i ett större sammanhang och i en miljö där insatser och resurser kan samordnas, så väl inom SF:et som i samverkan med RF och andra SF. SFIF anser att idrottsgymnasierna är en del i en större idrottslig utvecklingsmiljö där samverkan med de olika parterna inom miljön är av vikt för att möjliggöra en hållbar utveckling över tid. Det kan då handla om möjligheten för den aktive att kombinera elitidrott och studier även på eftergymnasial nivå. SFIF anser att det är av vikt att insatser kopplade till de framtida idrottsgymnasierna därför utgår från forskning inom området idrottsliga utvecklingsmiljöer som från SF:ets övergripande strategier för elitidrottsutveckling.

4.3 Bestämmelserna om var ansökan ska lämnas ska förbli oförändrade

SFIF tillstyrker att bestämmelserna om var ansökan ska lämnas blir oförändrade.

4.4 Skolverket beslutar om utbildningen efter förslag från Riksidrottsförbundet och yttrande från ett specialidrottsförbund

SFIF tillstyrker utredningens förslag men vill trycka på att det är av vikt att RF:s uppdrag inte är att ge förslag på vilka idrotter samt discipliner/grenar inom respektive idrott som är aktuella samt vilka skolenheter som avses hos respektive huvudman i linje med vad RF uttrycker i sitt remissvar. SFIF är av den starka åsikten att detta måste vara respektive SF:s beslut och att varje SF:s yttrande ska säkras tyngd i de besluten. SFIF anser att RF:s uppdrag är att se till helheten, föra respektive SF:s talan vidare och uppmuntra samt stärka samarbeten och möjliga synergieffekter.

4.5 Staten och kommunerna ska dela på kostnaden för ämnet specialidrott SFIF tillstyrker utredningens förslag om att staten och kommunerna ska dela på kostnaderna men anser att det behöver förtydligas hur resurserna ska användas samt hur riksprislistan ska tas fram och utformas. I det hänseendet bör det beaktas att idrotterna ser olika ut och således också har olika krav. Friidrotten är en idrott där grenarna skiljer sig markant åt sinsemellan vilket ställer stora krav på hög lärartäthet för att tillgodose elevernas olika behov av specialkompetens. En kastare behöver en specialidrottslärare med en annan kompetens än vad en medel- och långdistansare behöver. Detta är något som SFIF anser viktigt att beakta när riksprislistan tas fram och fastställs.

Ytterligare en aspekt som påverkar ekonomin är frågan om helhetsansvar. SFIF tycker inte att det tydligt framgår i utredningens förslag huruvida de framtida gymnasieskolorna med specialidrott ska ta ett helhetsansvar för eleverna eller ej. SFIF anser att ett helhetsansvar är att föredra i ett nytt idrottsgymnasiesystem då ett helhetsansvar bättre säkerställer elevens möjligheter att tillgodogöra sig kombinationen elitidrott och studier under gymnasietiden. Avsaknad av ett helhetsansvar ställer högre krav på att föreningsmiljön kan tillgodose elevernas behov utanför skoltid. Individuella idrotter kan skilja sig från lagidrotterna i detta hänseende där ett delat ansvar mellan skola och förening kan vara att föredra. Frågan om ett helhetsansvar ser SFIF därför som en viktig aspekt att beakta och tydliggöra. SFIF anser att ett helhetsansvar hos gymnasieskolorna, likt dagens RIG-system, gynnar aktiva inom så väl Svensk Friidrott som inom andra individuella idrotter.

4.6 Utbildningen ska vara avgiftsfri med undantag för den utrustning som behövs för elitidrotten

SFIF tillstyrker utredningens förslag kring att utbildningen ska vara avgiftsfri med undantag för den utrustning som behövs för elitidrotten.

4.7 Lika möjligheter till utbildning oavsett kön samt andra frågor om urval

SFIF anser att den formulering som framgår av förslaget kring urval, kap 5 §26 i

Gymnasieförordningen kan ge negativa konsekvenser för aktiva och idrotterna som helhet. SFIF ser en risk i att den nuvarande formuleringen *”Vid urval ska hänsyn tas till den elitnivå som den sökande uppnått i sin ålderskategori i den aktuella specialidrotten”* kan komma att medföra en ännu snävare selektering än den som redan sker i dag. En snävare selektering, utifrån uppnådd elitnivå, ser SFIF kan medföra att tidigt fysiskt mogna individer premieras i urvalet framför att *”den sökande som anses ha bäst förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen ska ges företräde vid urval till utbildningen”*.

Omfattande forskning visar att sambandet mellan elitnivå i ungdomsåren respektive elitnivå som senior är svagt och att selektering med grund i fysisk mognad i sig inte är en förutsägande faktor för framtida potential. När antal platser minskas i ett framtida idrottsgymnasiesystem ser SFIF därför att det är av största vikt att selekteringen i urvalet måste breddas för att omfatta utvecklingspotential och ambition. Därmed ser SFIF att det är av yttersta vikt att formuleringen avseende urvalskriterierna förändras. En sådan omformulering bör inte bara tas fram och remitteras till idrotten utan även till de som bedriver forskning inom området, i syfte att säkerställa att grunden för urval sker i enlighet med syfte och ändamål för idrottsgymnasiesystemet. Med grund i ovan förda resonemang ställer sig SFIF också bakom RF:s önskan om att ändra begreppet *”elitnivå”* till *”elitidrottsförberedande”* i den text som beskriver verksamheten som bedrivs inom idrottsgymnasiesystemet.

4.8 Vissa kurser i idrott och hälsa behöver ses över i särskild ordning – specialidrott kan ses över i det kontinuerliga arbetet med styrdokumentet SFIF anser att det är av stor vikt att säkerställa utformningen av ett lokalt alternativ som kan välkomna de idrottsungdomar som inte klarar urvalet till de framtida idrottsgymnasierna med specialidrott eller väljer en fortsatt satsning på hemorten. NIU har fyllt en viktig funktion för dessa individer och SFIF ser inte att utformningen av ett lokalt alternativ inom ramen för idrott och hälsa fyller deras behov. SFIF anser därför att ett nytt ämne med fokus på prestationsutveckling och tävlingsidrott är att föredra i syfte att möjliggöra idrottssatsning i kombination med studier på hemorten.

SFIF anser att det är av största vikt att lokala alternativ utformas utifrån de praktiska möjligheter som huvudmannen anser finns för både individuella idrotter och lagidrotter.

4.9 Insatser behövs för att få fler legitimerade och behöriga lärare i specialidrott

SFIF delar utredningens konstaterande att insatser behövs för att få fler legitimerade och behöriga lärare i specialidrott. SFIF vill framhålla att möjligheten till validering av erfarenhet och kompetens är viktig för att möjliggöra för fler att bli behöriga. Samtidigt är det av vikt att valideringen sker på ett likvärdigt sett oberoende av vilken högskola eller universitet som utför den. När arbetsmarknaden minskas blir det ännu viktigare att säkerställa attraktiviteten hos framtida specialidrottslärare. SFIF anser därför att huvudmän i sin roll som arbetsgivare och specialidrottsförbund med kunskap om specialkompetensen rimligtvis bör inkluderas i processen kring så väl utbildning som validering.

4.10 Utbildning på entreprenad i ämnet specialidrott bör även i fortsättningen bara tillåtas i undantagsfall när det medges av regeringen

SFIF tillstyrker utredningens förslag om att utbildning på entreprenad i specialidrott även i fortsättningen bara bör tillåtas i undantagsfall när det medges av regeringen. SFIF delar också RF:s inspel att om regeringen skulle besluta om dispens för utbildning i ämnet specialidrott på entreprenad bör det inte göras utan en bortre tidsgräns eller samtidig utvärdering och/eller uppföljning.

4.11 En ny överklagandebestämmelse införs

SFIF tillstyrker utredningens förslag om att införa en ny överklagandebestämmelse.

5.0 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

SFIF tillstyrker utredningens förslag om ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.

6.0 Konsekvenser

SFIF önskar att utredningen kompletteras med en konsekvensanalys för idrotten och hur föreslagna idrottsgymnasiesystem påverkar idrotten. SFIF ser ett behov av att säkerställa att ett framtida idrottsgymnasiesystem inte bidrar till en kontraproduktiv selektion eller medför negativa konsekvenser för idrottande ungdomar och idrotten i stort. En sådan konsekvensanalys bör utföras i nära samarbete med idrottsforskare.

Svenska Friidrottsförbundet

Sofia Kuylser

Ansvarig elitidrott och studier

Dejan Mirkovic

Tillförordnad Sportchef

Stefan Olsson

Generalsekreterare